

**328. Szikszó, Hell Ring 2. lelőhely
(KÖH 81085)****(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R**

A lelőhelyen 2014. február 4. és február 7. között ERD II. fázis-hoz tartozó próbafeltárás gépi földmunkáját végeztük a Herman Ottó Múzeum részéről, a Szikszó külterületén tervezett HELL RINGberuházás kapcsán. A munka során a beruházási terület 20%-án, 8 kutatóárokkal mintegy 1753,64 m²-nyi felületet nyitottunk meg. Az árokban szórványos helyzetben összesen 38 régészeti objektumot figyeltünk meg (S1 – S38), melyek többsége kis méretű gödör, néhány cölöplyuk és egy nagyobb méretű agyagkitermelő gödör volt. A geodéziai felmérés alapján megállapítottuk, hogy a lelőhely ÉNy–DK-i irányú. A 8. sz. kutatóárok kivételével az összes többi régészeti szempontból pozitív volt.

A humuszosítást követően a munkát *vis maior* bejelentése mellett fel kellett függeszteni (kedvezőtlen időjárási és talajviszonyok). A kézi feltárást végül 3 nap alatt, 2014. február 19-én és február 25–26-án végeztük el. A próbaárkokban előkerült telepjelenségek sekélynek és kis méretűnek bizonyultak, és az előzetes eredményekkel (neolitikum, bronzkor) ellentétben a késő rézkor (badeni kultúra) idejére datálhatók. Egy részük alig mélyedt az altalajba, nyelését követően kikopott.

Munkatársak: Galkó József, Gregóczy Gergő, Gyárfási József, Nagy S. József, Páll Gergely és Simon József.

HORVÁTH ANTÓNIA – HAJDÚ MELINDA

**329. Szolnok, Alcsi-pusztá I-II.
(KÖH 65430)****(Jász-Nagykun-Szolnok megye) R, A, Sza**

A régészeti lelőhely kutatását az M4 gyorsforgalmi út (Abony–Fegyvernek) építési munkálatai tették szükségessé. A lelőhely Szolnoktól kb. 5 km-re ÉNy-ra, közvetlenül a Zagyva K-i oldalán terül el. Ny-on befut a jelenlegi Zagyva-gát alá, K-en az M4 ERD II. munkálatai alapján nem ér össze a Szolnok–Alcsi-pusztá III. nevű (KÖH 65442) közeli lelőhellyel. A nyomvonal a lelőhely középső részét érintette. A terepbejárás során (2013, MNM NÖK) középső neolitik, középső bronzkori, vaskori, római császárkori (szarmata) és népvándorlás kori (avar) leleteket találtak. 2013-ban légifotózás (ELTE), geofizikai felmérés (MNM NÖK) és fémkereső műszeres kutatás (ELTE) zajlott a lelőhelyen.

A régészeti objektumok a területen négy csoportban jelentkeztek. A jelenségek nagy vonalakban megfelelnek a geofizikai kutatás által jelzettnek, de a lehetséges régészeti anomáliák is többnyire régészeti jelenségnek bizonyultak, és a szarmata sírok nem voltak egyértelműen azonosíthatók a geofizikai kutatás során.

A Ny-i, eredetileg szakfelügyeletre kijelölt, geofizikával nem vizsgált területen szarmata és avar településrészlet húzódott. A Zagyva-híd K-i pillérének cölöpözése miatt (amely a feltárás kezdete előtt megtörtént) bizonytalan, hogy ez a lelőhelyrész K felé összeér-e Alcsi-pusztá I. központi részével. Valószínű, hogy a két avar kori település nem függött össze teljesen, és a hídpillér csak kismértékben pusztította el a lelőhelyet. Alcsi-pusztá I. K-i felét egy mélyen fekvő, vizenyős rész választotta el a korábbi Alcsi-pusztá II. területétől. Ennek K-i oldalán csak néhány jelenség húzódott szórványosan.

Őskor közvetlenül a Zagyva-gát mellett, az ártér szélén jelentkezett. A három gödör anyaga egy szubkután fül alapján a késő rézkorra keltezhető.

A szarmata korból – valószínűleg egymáshoz tartozó – temető és település nyomait tártuk fel. Alcsi-pusztá I. KDK-i oldalát egy

erősen rabolt szarmata temető sírjai fedték. 42 sírt tártunk fel. A temető K-i és D-i pereme kivételével teljesen kirabolt, a leletanyag döntő része másodlagos helyzetből származik. A sírok jellemzően kis alapterületű, keskeny és sekély aknasírok voltak. Mindössze két körárkos sír volt köztük, teljesen raboltak, és köráruk is szakaszosan, sekélyen maradt meg a vastag humuszréteg és a mélyszántás miatt.

A leletanyagból említésre méltó néhány egyszerű típusú fibula, gyöngyözött ruhaalkjak maradványai, 5-6 kisméretű sírkerámia, és négy római pénzérme. A vastárgyak közül két nagyobb pengetőredék talán kardtöredék lehet.

Egy páros sírban a mellékletek alapján egy nő és egy férfi nyugodott. A medencetájéki bolygatás ellenére a női sírban ezüst(?) fülbevaló, a nyakon gyöngyök és egy kis vastárgy (fibula?), mindkét karon bronz- és vaskarperecek, orsókarika, illetve a láb környékén nagyszámú gyöngy került elő. A másik vázon csak egy nagyobb vasfibula volt található, viseleti helyzetben. A női sír sötét árnyalatú (zöld, kék, lila, piros) lábkörnyéki üvegyöngyei nadrág vagy csizma gyöngyözését alkották. A hurkos-kampós, tekereselt díszű hajkarika a késő szarmata korra keltezi őket.

A geofizikai kutatás felvételén látható egy nagy méretű kerítőárok, amely nagyjából körbefogta a temető területét. A temető kerítőárkának egy szakaszát csak a nyomvonal D-i szélén sikerült megfognunk, további vonala a szubhumuszban húzódnak.

A közepesen intenzív szarmata teleprészet Alcsi-pusztá I. Ny-i oldalán, a gát mellett tártuk fel. A jelenségek többsége tárolóverem. A néhány épület közül az egyik félig a gát alatt áll. Egy nagy méretű, az ártér felé, Ny-ra nyitott téglalap alakú kerítőárkot D-en bejárattal láttuk el. Az egyetlen külső kemence platniája kerámiával kirakott.

Két szarmata füstölőt tártunk fel, egyikük egy hármast, két kürtős füstölőrendszer volt. A tüzelőgödör szélén, a kürtő bejáratánál a tüzelőhely kis platniját két esetben figyeltük meg. A három kürtőre rábontottunk és metszeltük őket, hogy a légáramlás szabályozásának megoldásait rögzíthessük. A kürtőket középtájon összeszűkítették (széltében és/vagy magasságát), és a füstölőgödör felé nyílásuk kissé emelkedett (vagy szájuk felfelé erősen kitágult). Kettőt közülük inkább betöltötték, míg a harmadik egyértelműen beszakadt a használat során.

A leletanyagban 2–3. századi és 4. századi együttesek is találhatóak. Az anyag, a superpozíciók és a próbafeltárás eredményei arra utalnak, hogy az ártér partján egy nagyobb, hosszabb ideig használt szarmata település található.

A megelőző feltárás jelenségeinek többsége az avar kori telephez tartozik. A nagy felszínen 16 avar házat és 17 kutat tártunk fel, amelyhez a Ny-i kis felszínen további 5 épület és 1 kút csatlakozott.

Alcsi-pusztá I. Ny-i oldalán négy, egy periódusú, négyzetes avar házat tártunk fel. A házak elszórtan találhatóak a területen. Egy további épület tagolt gödörkomplexumba/kútba ásozott, és aszimmetrikus elrendezésű cölöplyukakkal ellátott, számos keletibbi jelenséghez hasonlóan. Egy nagy méretű, közepes mélységű kút felső rétegében egy kisgyermek váza feküdt, akinek bal halántékánál egyszerű bronz hajkarikát is találtunk.

A hídpillértől K-re (Alcsi-pusztá I. K-i fele) egy sávban avar kutak húzódnak a lelőhely É-i oldalán. A legtöbb nagy méretű, többnyire négyzetes foltból indult; tagoltak, itt-ott padkások voltak, bennük közepesen vagy oldalt jelentkezett a kútakna. Két avar kútra géppel rábontottunk: fa vagy egyéb szerkezet nyomai nem maradtak meg bennük; a humuszosított felszíntől számított